

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

МАТЕРІАЛИ

**ХІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ:
“ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ:
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ”**

**24 КВІТНЯ
ТЕРНОПІЛЬ – 2009**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

*Збірник тез доповідей
на науковій конференції*

**Формування правової держави в Україні:
проблеми і перспективи**

Тернопіль 2009

УДК 340.11
ББК 67.9 (4 Укр)
ЗБ 41
М 35

Формування правової
держави в Україні:
проблеми і перспективи

Збірник тез доповідей
на науковій конференції
(Тернопіль, 24 квітня 2009 року)

Відповідальний за випуск:

Михайлюк В. І., викладач,
заступник декана з наукової роботи

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей, виголошених на XI Всеукраїнській науково-практичній конференції «Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи», яка відбулася на юридичному факультеті Тернопільського національного економічного університету 24 квітня 2009 року.

При публікації максимально збережено орфографію, пунктуацію та стилістику запропоновану авторами та підтриману науковими керівниками і рецензентами. За зміст наукових праць та достовірність наведених фактів і статистичних даних відповідальність несуть автори та наукові керівники.

© Вектор 2009 рік.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

ФІЛОСОФІЯ, ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Василик М. В. СТАТИСТИЧНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ РІВНЯ РЕЦЕДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ	12
Грубінко А. В. ЗВИЧАЄВЕ ПРАВО В СИСТЕМІ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ: ПОВЕРНЕННЯ ДО ВИТОКІВ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВА	14
Кабачинський М. І., Процик В. М. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИКОРДОННИХ ВІЙСЬК УКРАЇНИ В 1994-1999 РОКАХ 20 СТ.	20
Кіндзерський В. І. ЗАРУБІЖНА ПРАКТИКА МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ ТА ПОШУК ШЛЯХІВ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ	24
Кравчук М. В. ВІЙСЬКОВЕ БУДІВНИЦТВО УНР В ПЕРІОД СТВЕРДЖЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ (ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)	31
Михайлюк В. І. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ У 1917-1921 РОКАХ	40
Мустафасєва А. С. ОБ'ЄКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ ПРАВА: ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ... ..	43
Нітченко А. Г. ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ВИКОНАВЧИХ КОМІТЕТІВ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У 1917 РОЦІ (НА МАТЕРІАЛАХ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ)	46
Паньків Є. В. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ІВАНА ФРАНКА ЯК ДОСЛІДНИКА ІСТОРІЇ ПРАВА	50
Подковенко Т. О. АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЮРИДИЧНИХ КОНФЛІКТІВ	55
Подорожна Т. С. КРИТЕРІЇ ВІДНЕСЕННЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ДЕФІНІЦІЙ ДО ОСНОВОПОЛОЖНИХ ПРИПИСІВ ПРАВА	60

У цілому слід зазначити, що об'єктивний характер системи права обумовлює і значення останньої для впорядкування правового регулювання суспільних відносин.

Література:

1. Общая теория права и государства: Учебник / Под ред. В. В. Лазарева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрист, 1996. – 472 с.
2. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 688 с.
3. Ющик О. І. Галузі та інститути правової системи (міфи і реальність). – К.: Оріяни, 2002. – 112 с.

Нітченко А. Г.

старший викладач кафедри цивільного і господарського права юридичний факультет Чернігівського державного інституту економіки і управління
Науковий керівник: професор, доктор історичних наук кафедри історії слов'ян Чернігівського педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка, Бойко Микола Корнійович

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ВИКОНАВЧИХ КОМІТЕТІВ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У 1917 РОЦІ (НА МАТЕРІАЛАХ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ)

Серед безлічі організацій, що виникли після Лютневої революції, особливої уваги заслуговують виконавчі комітети громадських організацій. На той час саме вони склали основу нової системи місцевої влади. Окремі аспекти історії створення та функціонування виконавчих комітетів громадських організацій на матеріалах Чернігівської губернії вже досліджувалися в роботах місцевих істориків, але їхній правовий статус по суті не висвітлений у науковій літературі. [1, 159-165; 3-7]. Для розкриття цієї проблеми велике значення має аналіз місцевої преси та матеріалів діловодства, що збереглися у фондах Державного архіву Чернігівської області [2, Арк. 57-59; Арк. 68-89], ЦДАВО України [3, 227арк.] та ДАРФ [4; 236арк.]. Архівні документи дозволяють вивчити організаційну структуру, процес трансформації правового статусу виконавчих комітетів тощо.

Документи переконливо свідчать, що виконавчі комітети в Чернігівській губернії почали виникати стихійно, явочним порядком, з ініціативи місцевого населення, не чекаючи вказівок ні центральної влади, ні губернської. [5, 3; 3; 2; 10]. На думку ініціаторів створення, комітети в майбутньому повинні були стати опорою місцевим представникам Тимчасового уряду. Створювалися вони як на губернському, повітовому так і волосному, посадському, сільському та хуторському рівнях. Цей процес був настільки активним що ці "нові центри, які представляли владу, з'являлись перш ніж старі зникнуть" [6, 446]. До липня 1917 року у губернії вже була сформована дієздатна мережа комітетів.

На початковому етапі як такої загальної схеми створення виконкомів не існувало. Але принципи формування їх були схожі. Комітети створювалися на окружних або міських зборах, з'їздах та сходах жителів загальним відкритим голосуванням. Волосні комітети обиралися волосними сходами та вибирали представників до повітових комітетів. Період виникнення повітових комітетів фактично знаходився в постійній еволюції з моменту їх створення. Кожен повіт самостійно визначав для себе структуру, цілі і функції волосних та сільських комітетів [7, Арк. 68-89; 16 зв.; 1; 7-8; 2]. Представники повітових комітетів входили до структури губернського комітету. Причому земства та думи брали активну участь в створенні губернського та повітових комітетів.

Усі створені виконкоми були масовими організаціями та мали коаліційний характер. Чисельний склад виконкомів був різним, необмеженим урядом, і зазвичай визначався на організаційних зборах. Особливість соціальної структури населення губернії зумовила їхній всестановий характер. Склад комітетів залежав від ініціативи, проявленою конкретною групою або організацією. В перші місяці існування виконкомів питання про партійну приналежність членів не було поставлено гостро. Найбільш важливим виявився принцип політичної та практичної необхідності включення нових членів до складу комітету.

З членів комітету обирався організаційний комітет або бюро. Його роботою керував голова. В структурі виконавчих комітетів, для вирішення поточних питань, створювалися комісії. При всьому різноманітті можна виділити типові для Чернігівської губернії комісії: організаційна, лекційна, культурно-освітня, редакційна, продовольча, земельна, тюремна тощо.

Основними завданнями комітетів визначалися об'єднання жителів губернії, організація села, забезпечення порядку і охорони міст, інформування населення про поточні політичні події, участь в розв'язанні продовольчої кризи [5, 3; 3; 2; 10].

Народні маси розглядали комітети як свою владу, вибрану всіма жителями населеного пункту, обґрунтовуючи необхідність їх існування відсутністю закону про місцеве самоврядування. У виконавчих комітетах спонтанно втілювалась ідея народовладдя. Але уряд так і не визнав комітети своїми представниками на місцях. Не визначене положення виконкомів призводило до того, що вони не завжди були послідовними у виконанні розпоряджень уряду. Надзвичайно поширеним і різностороннім явищем було втручання комітетів у справи управління [8, 4; 2]. Повітові та волосні комітети нерідко обходили губернське керівництво і прямо зверталися до уряду або Державної думи, виражали своє ставлення до центральної влади, або намагалися вирішити свої питання на урядовому рівні [9, 7]. Проте уряд в березні-червні 1917 р. стримував громадську ініціативу, наголошуючи на тимчасовості існування комітетів [10, 1; 1; 1]. Розпочата боротьба була направлена проти тих комітетів, діяльність яких не узгоджувалася з політикою уряду. Згодом уряд став обмежувати діяльність комітетів, зводити їх до ролі помічників комісарів у здійсненні місцевої політики, визначеної кабінетом міністрів [11, 1]. Адміністративні функції були надані лише волосним комітетам, тому що у волості вони стали єдиною власною структурою після розгону селянських правління.

Слабка внутрішня структура комітетів, відсутність регулярного фінансування, нездатність пристосовуватися до швидкоплинної політичної ситуації, зрештою призвели до ослаблення ролі комітетів у губернії. Після проведення виборів до органів місцевого самоврядування діяльність виконавчих комітетів поступово почала втрачати сенс. На нашу думку, виконавчі комітети громадських організацій зазнали поразки осінню 1917 року тому, що вони були нежиттєздатними органами влади в умовах революції. Відповідно, їхнє зникнення було цілком закономірним явищем.

Як показує досвід наукових досліджень, для більшості регіонів країни в 1917 році були характерні приблизно однакові закономірності формування виконавчих комітетів, тому основні положення тез допустимо розглядати в загальноукраїнському контексті.

Формування громадських організацій у сучасній Україні пов'язано з своєрідністю всього історичного розвитку країни. Сьогодні Україна намагається довести своє право бути рівноправним членом європейського співтовариства. В демократичних державах саме в громадських організаціях реалізується функція громадянського суспільства – контроль за діяльністю влади та захист конституційних прав і свобод громадян. На жаль, в Україні ще

не створені реальні умови для залучення громадян до усіх сфер життя суспільства, що призводить до слабого використання потенціалу громадських організацій.

Література:

1. Оніщенко О.В. Чернігівський губернський громадський виконавчий комітет у 1917 році // Література та культура Полісся. Полісся та Лівобережна Україна в історичному та культурологічному контексті. Вип. 17. / Відп. ред. і упорядник Г.В. Самойленко. – Ніжин: НДПУ, 2001. – 240с.; Ростовська О., Родін С. Демократизація культурно - національного життя Ніжина в 1917 році // Сіверянський літопис. – 1995. - № 1. – С. 3 - 7.
2. Державний архів Чернігівської області. – (далі – ДАЧО). – Ф. 1486. – Оп. 1. – Спр.1; Спр. 4.; Ф. - 127. – Оп.254а. – Спр.47.
3. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України м. Київ. – Ф. 1457. – Оп.1 – Спр. 3.
4. Державний архів Російської Федерації. – Ф. 1788. – Оп. 2. - Спр. 154.
5. Ковалевський Іл. Ніжин і його комітет в дні революції // Известия Нежинского общественного комитета. – 1917. - № 1. – 5 апреля; Нежинский общественный комитет. (Его образование, состав и деятельность по 5-е апреля // Там само. - № 3. – 7 апреля; Как организовывался Черниговский комитет представителей общественных организаций // Черниговский Ц. - О. вестник. – 1917. - № 69. – 27 марта; Комитет представителей общественных организаций // Черниговская земская газета. – (далі – ЧЗГ). – 1917. - № 20. – 9 марта.
6. Mackenzie David, Curran Michael W. A History of Russia and the Soviet Union. – Homewood, ill.: The Dorsey Press, 1917. – 689p.: ill. – The Dorsey series in European history.
7. ДАЧО. – Ф. 127. – Оп. 254а. – Спр. 47; Ф. 1208. – Оп. 1. – Спр. 180; Положение о сельских общественных комитетах // Известия Нежинского общественного комитета. – 1917. - № 14. – 25 апреля; Заседание членов волостных и посадских комитетов Новозыбковского уезда // ЧЗГ. – 1917. - № 30. – 14 апреля; Инструкция по устройству сельских и волостных Советов и комитетов в Черниговском уезде // Известия Черниговского губернского исполнительного комитета. – 1917. - № 5. – 23 апреля.
8. Незаконное вмешательство волостных комитетов в жизнь и работу сельских кооперативов // Известия Черниговского губернского исполнительного и продовольственного комитетов. – 1917. - № 11. – 7 мая; п. Святск // Там само. - № 21. – 1 июня.
9. Преобразование власти // ЧЗГ. – 1917. - № 52. – 11 июля.
10. Телеграмма министра председателя князя Львова губернскому комиссару // Известия Черниговского губернского исполнительного и продовольственного комитетов. – 1917. - № 20. – 30 мая; Правительственные распоряжения. Телеграмма министра председателя и министра внутренних дел князя Львова от 8 июня за № 2225 // Там само. - № 32. – 15 июня; Циркуляр за министра внутренних дел князя Урусова 29 мая 1917г. № 179 39/д // Там само. - № 35. – 18 июня.

11. Обращение управляющего Министерством внутренних дел Церетели. Пг. 1917. VII (официально) комитетам общественных организаций, Советам рабочих, солдатских и крестьянских депутатов, органам городского иземского самоуправления // Харьковский вестник / губернский официальный орган Временного правительства/. – 1917. - № 2. - 19 июля.

Паньків Є. В.

к.і.н., доц. кафедри теорії та історії
держави і права Тернопільський
національний економічний університет
юридичний факультет

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ ІВАНА ФРАНКА ЯК ДОСЛІДНИКА ІСТОРІЇ ПРАВА

Актуальність теми дослідження полягає насамперед у тому, що Франко як геніальний син українського народу залишив нам не тільки багатющу художню, а й наукову спадщину, до вивчення якої зобов'язує нас Указ Президента України «Про заходи щодо вивчення та популяризації духовної спадщини Івана Франка», підписаний 27 серпня 2006 року [1, 47]. Науковцю належить понад 100 праць з історії, в тому числі з історії права [2, 3]. Злободенність їх полягає в тому, що, мовлячи словами самого Франка, «історик висліджує з тисячних уривків одноцільні стежки і течії минулого життя і видобуває з них науку для сучасних – прояснює стежки будущини» [3, 7].

За радянських часів історичні погляди вченого розглядались у збірнику праць, а також у книзі М. Кравця, а О. Скакун у монографії виокремлює розділ про правові погляди Франка. Але ці дослідження виконані з позицій марксистсько-ленінської методології, в умовах ідеологічної диктатури. Для них характерні перетягування поглядів ученого на бік соціалізму, показ його як непримиренного борця з ідеологією українського буржуазного націоналізму, з релігією, церквою тощо. З проголошенням незалежності України окремі проблеми нашої розвідки досліджують Я. Грицак, Р. Гудима, І. Кушнір, В.Мазепа та ін.

Розгляд теми статті розпочнемо із загальноприйнятого визначення методології як вчення про наукові методи пізнання, їх філософську і теоретичну основу, як сукупність методів дослідження, що застосовуються в певній науці відповідно до об'єкта пізнання. Автор статті обирає своїм методологічним підґрунтям філософський постмодерн, який набуває тепер не тільки